

ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΓΙΑ

Το μέλλον της δημοκρατίας στην Ευρώπη

ΑΘΗΝΑ, 1-2 ΜΑΡΤΙΟΥ 2018

ΣΥΝΟΨΗ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

**Συνέδριο του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα
ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ
Αθήνα, Μουσείο Ακρόπολης, 1-2 Μαρτίου, 2018**

1^η μέρα – Πέμπτη 1 Μαρτίου 2018

9:00-9:30

Εγγραφές

9:30-11:00

Έναρξη: η Δημοκρατία υπό πίεση

Εισαγωγικό πάνελ του συνεδρίου με τη συμμετοχή πολιτικών προσωπικοτήτων. Το κεντρικό θέμα είναι μια επισκόπηση των διαφόρων απειλών για την ευρωπαϊκή δημοκρατία και τις θεμελιώδεις αξίες της.

Πρόεδρος πάνελ: Γιώργος Ντάσης, Πρόεδρος ΕΟΚΕ

Ομιλητές:

- Έφη Αχτσιόγλου, Υπουργός Εργασίας της Ελληνικής Δημοκρατίας
- Karl-Heinz Lambertz, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών

11:00-11:30

Διάλειμμα / καφέ

11:30-13:00

Πάνελ 1: Ελεύθερη αγορά και προστατευτισμός – τεχνοκρατία vs. δημοκρατία

Αυτό το πάνελ θα συζητήσει πώς η διαφάνεια των πολιτικών διαδικασιών μαζί με την ελεύθερη αγορά μπορούν να δημιουργήσουν μια ισχυρή και βιώσιμη συμμετοχική κοινωνία. Προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια, έχουν δημιουργηθεί πολυάριθμες διαδικασίες διαβούλευσης και φορείς που απαρτίζονται από εκπροσώπους διαφόρων συμφερόντων με στόχο να έρθει η ευρωπαϊκή νομοθετική διαδικασία κοντά στον πολίτη. Θα εξεταστούν οι προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζουν αυτές οι διαδικασίες και πώς μπορούν να περιοριστούν η υπέρμετρη ρύθμιση και η γραφειοκρατία προς όφελος της διατήρησης της ελεύθερης αγοράς και της ενίσχυσης της δημοκρατίας στην ΕΕ.

Πρόεδρος πάνελ: *Jacek Krawczyk*, Πρόεδρος της ομάδας των Εργοδοτών, ΕΟΚΕ

Ομιλητές:

- Γιώργος Κατρούγκαλος, Αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας
- Γιώργος Βερνίκος, Πρόεδρος της Ελληνικής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
- *Jean-Marie Cambacérés*, Πρόεδρος της επιτροπής Ευρωπαϊκών και Διεθνών υποθέσεων της Γαλλικής Οικονομικής, Κοινωνικής και Περιβαλλοντικής Επιτροπής
- *Sabine Selchow*, επιστημονικός συνεργάτης στο Πανεπιστήμιο του Σίδνεί, και στο *London School of Economics*
- Σοφία Κατσίνα, Μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΟΚΕ

Συζήτηση

13:00-15:00

Γεύμα

15:00-16:30

Πάνελ 2: Ο λαϊκισμός και οι ανισότητες ως σοβαρές απειλές για τη δημοκρατία

Η λαϊκιστική ρητορεία βρίσκεται σε άνοδο σε ολόκληρο τον δημοκρατικό κόσμο, στην Ευρώπη και αλλού. Συγχρόνως, ο λαϊκισμός ενισχύεται από τη διεύρυνση των ανισοτήτων στην κοινωνία μας σε όλα τα επίπεδα, το οικονομικό κόστος που επιφέρουν, αλλά και τα προβλήματα που δημιουργούν στην κοινωνική συνοχή και στην ίδια την άσκηση της δημοκρατίας.

Πρόεδρος πάνελ: *Gabriele Bischoff*, Πρόεδρος της ομάδας των Εργαζομένων, ΕΟΚΕ

Ομιλητές:

- Γιάννης Παναγόπουλος, Πρόεδρος της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ)
- *Michael Hartmann*, Ομότιμος Καθηγητής Κοινωνιολογίας, Πολυτεχνείο του *Darmstadt*
- *Balázs Krémer*, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο του *Debrecen*

• Έφη Μπέκου, Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΟΚΕ
Συζήτηση

16:30-17:00

Συμπεράσματα (πρώτη ημέρα)

2^η μέρα – Παρασκευή 2 Μαρτίου 2018

9:30-12:30

Πάνελ 3: Ευρωπαϊκός φεντεραλισμός και εθνική κυριαρχία

Το τρίτο πάνελ επικεντρώνεται σε μια ευρεία συζήτηση σχετικά με το πιθανό μέλλον της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της θεσμικής αρχιτεκτονικής της ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές απόψεις μεταξύ υποστηρικτών της οικοδόμησης μιας ομόσπονδης Ευρώπης και υποστηρικτών της εθνικής κυριαρχίας στην Ευρώπη.

Πρόεδρος πάνελ: Luca Jahier, Πρόεδρος της ομάδας Διαφόρων Δραστηριοτήτων, ΕΟΚΕ

Ομιλητές:

- *Cecilia Wikström, Πρόεδρος της Διάσκεψης των Προέδρων και των Επιτροπών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου*
- *Patrick Bernasconi, Πρόεδρος της Γαλλικής Οικονομικής, Κοινωνικής και Περιβαλλοντικής Επιτροπής*

- *Conny Reuter*, Συμπρόεδρος του Liaison Group της ΕΟΚΕ
- *Marco Lombardo*, Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Μπολόνια, υποστηρικτής του «Μανιφέστο της Ρώμης»
- *Christopher Glück*, Πρόεδρος των Νέων Ευρωπαίων Φεντεραλιστών (JEF)

11:00-11:30

Διάλειμμα / καφέ

11:30-12:30

Πάνελ 3: Ευρωπαϊκός φεντεραλισμός και εθνική κυριαρχία (δεύτερο μέρος)

Συζήτηση

12:30-13:00

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

- *Γιώργος Ντάσης*, Πρόεδρος ΕΟΚΕ
- *Γιώργος Βερνίκος*, Πρόεδρος της Ελληνικής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Κλείσιμο του συνεδρίου

Έναρξη: Η δημοκρατία υπό πίεση

Κατά την έναρξη της διάσκεψης, η συζήτηση επικεντρώθηκε στις διάφορες απειλές για την ευρωπαϊκή δημοκρατία και τις θεμελιώδεις αξίες της.

Ο **Γιώργος Ντάσης**, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, κήρυξε την έναρξη των εργασιών της διάσκεψης διαβάζοντας τη χαιρετιστήρια επιστολή του Προέδρου της Επιτροπής **Jean Claude Juncker**. Ο Πρόεδρος της ΕΟΚΕ τόνισε το συμβολισμό που ενέχουν οι εργασίες της Διάσκεψης που λαμβάνουν χώρα στην κοιτίδα της δημοκρατίας. Αναφέρθηκε, επίσης, στις σοβαρές απειλές, τις οποίες αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες δημοκρατίες, κυρίως αυτές που εκπορεύονται από το λαϊκισμό και από τις διαφορετικές εκφάνσεις μίσους και ρατσισμού υποδαυλιζόμενες από τις συνέπειες της κρίσης και διαβεβαίωσε ότι η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να είναι ο «οίκος της συμμετοχικής δημοκρατίας» που προωθεί την αλληλεγγύη.

Η **Έφη Αχτσιόγλου** Υπουργός Εργασίας της Ελληνικής Δημοκρατίας, επικεντρώθηκε στην παγκόσμια οικονομική κρίση και στον τρόπο με τον οποίο αμφισβητείται λόγω αυτής η ίδια η ουσία της δημοκρατίας ενώ επιδεινώνονται προβλήματα δημοκρατικού ελλείμματος στην ΕΕ. Στη συνέχεια, ανέλυσε και επέκρινε τον ρόλο της ΕΕ, των κρατών μελών και των πολιτικών στην τρέχουσα συγκυρία τονίζοντας την αδυναμία αντιμετώπισης των ανισοτήτων μέσω ενός συστήματος που εγγενώς δημιουργεί ανισότητες, μεγεθύνει τις διαφορές τόσο μεταξύ Βορρά και Νότου όσο και μεταξύ κοινωνικών τάξεων. Ακόμη, πρόσθεσε ότι φορολογικοί παράδεισοι διασφαλίζουν τους λογαριασμούς και τις περιουσίες των ελίτ, ενώ δισεκατομμύρια άνθρωποι υφίστανται το βάρος της κρίσης. Ως κύριες προτεραιότητες πρότεινε περισσότερο δημοκρατικό

έλεγχο, λογοδοσία και διαφάνεια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων με τη συμμετοχή των πολιτών· αυστηρότερους κανόνες στην ΕΕ για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και των φορολογικών παραδείσων, την προστασία όσων καταγγέλλουν δυσλειτουργίες σε σχέση με βασικούς κανόνες της αγοράς· καθώς και περισσότερη κοινωνική δικαιοσύνη, συμπεριλαμβανομένων των ατομικών και συλλογικών εργασιακών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Ο **Karl-Heinz Lambertz**, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών, τόνισε τον ρόλο των δύο συμβουλευτικών οργάνων της ΕΕ, τα οποία παρέχουν καθοδήγηση και προλαίινουν το έδαφος για τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα. Ο κ. Lambertz ανέλυσε τις απειλές που αντιμετωπίζει η ΕΕ, όπως η μεταναστευτική κρίση, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και η φτώχεια, και έκανε έκκληση για αλληλεγγύη. Επιπλέον, επέκρινε το μηχανισμό λήψης αποφάσεων στις Βρυξέλλες διότι δεν κατόρθωσε να βρει λύσεις στα προβλήματα χωρών όπως η Ελλάδα, και ζήτησε ειλικρίνεια προς τους πολίτες της ΕΕ, την επαναφορά της δημοκρατίας στη βάση της με συμπληρωματικές πολιτικές συνοχής και επενδύσεων και τον επανακαθορισμό της έννοιας του «δήμου». Ο ομιλητής συμπέρανε ότι χρειάζεται μια κοινωνικά δίκαιη, ισχυρή και καινοτόμος ΕΕ.

Ο κ. **Γιώργος Βερνίκος**, Πρόεδρος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδας, καλωσόρισε τους συνέδρους στην Ελλάδα και ανέφερε ότι όλοι οι πολίτες της ΕΕ διαχειρίζονται τους φόβους τους για τον συνεχή αγώνα μεταξύ πολιτισμού και βαρβαρότητας. Τέλος, απένειμε το ιστορικά πρώτο Βραβείο Κοινωνικού Διαλόγου στον Πρόεδρο της ΕΟΚΕ, κ. Γιώργο Ντάση, για τις διαρκείς προσπάθειές και την προσήλωσή του στην προώθηση του κοινωνικού διαλόγου.

Τονίζοντας ότι η απονομή αυτό το βραβείου αποτελεί μεγάλη τιμή, ο Πρόεδρος της ΕΟΚΕ, αποδέχθηκε το βραβείο ευχαριστώντας την Ελληνική ΟΚΕ και τα μέλη της.

Συνεδρία 1: Ανοικτές αγορές και Προστατευτισμός, Τεχνοκρατία έναντι Δημοκρατίας

Η πρώτη συνεδρία εξέτασε τους τρόπους με τους οποίους διαφανείς πολιτικές διαδικασίες σε συνδυασμό με ανοικτές αγορές μπορούν να δημιουργήσουν μια ισχυρή και βιώσιμη συμμετοχική κοινωνία λαμβάνοντας υπόψη τις πολυάριθμες και πολυπρόσωπες δομές και διεργασίες που έχουν θεσπιστεί προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια και να προσεγγίσει ο πολίτης τις ευρωπαϊκές νομοθετικές διαδικασίες. Οι σύνεδροι εξέτασαν τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που συνδέονται με αυτές τις διεργασίες και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να αντιμετωπιστούν οι υπερβολικές ρυθμίσεις και η γραφειοκρατία έτσι ώστε να διαμορφωθούν και να διατηρηθούν ανοικτές αγορές και υγιής δημοκρατία στην ΕΕ.

Ο κ. **Jacek Krawczyk**, Πρόεδρος της Ομάδας των Εργοδοτών της ΕΟΚΕ, έδωσε το έναυσμα για την έναρξη της συζήτησης αναφερόμενος στη διασύνδεση της ανοικτής κοινωνίας

και των ανοικτών αγορών με τη διαφάνεια και τη δημοκρατία και εκφράζοντας την πεποίθησή του ότι η ΕΕ ιστορικά αποτελεί ένα από τα πλέον επιτυχημένα εγχειρήματα δημοκρατίας στην ήπειρο. Ακόμη, αναφέρθηκε στην αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ, στην «επανεθνικοποίηση» και στο λαϊκισμό αντιπαράβαλλοντας την απελευθέρωση των αερομεταφορών και άλλων κλάδων, και εμπορικές συμφωνίες, όπως η CETA.

Ο κ. **Γεώργιος Κατρούγκαλος**, Αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας, τόνισε ότι η τεχνοκρατία οφείλει να λειτουργεί για την υποστήριξη της δημοκρατίας. Ακόμη, αναφέρθηκε στην ύπαρξη του νεοφιλελευθερισμού ως πρόκληση για τη δημοκρατία και διατύπωσε παρατηρήσεις σχετικά με τη δημοσιονομική ορθοδοξία, την απορρύθμιση της αγοράς, την επικρατούσα άποψη για απουσία εναλλακτικών λύσεων, τονίζοντας ότι δεν υπάρχει δημοκρατία χωρίς εναλλακτικές λύσεις. Ωστόσο, κατέδειξε τον καπιταλισμό της ελεύθερης αγοράς της ΕΕ ως ένα εξαιρετικό παράδειγμα συστήματος ρυθμιζόμενου με δημοκρατικά μέσα που περιλαμβάνει το εργατικό δίκαιο και τα κοινωνικά δικαιώματα διαπιστώνοντας, εντούτοις, ότι, το πρότυπο αυτό δυστυχώς, διέρχεται κρίση ταυτότητας. Ο ομιλητής προέκρινε ως απάντηση στην κρίση την ανάγκη εκδημοκρατισμού των

δομών της ΕΕ, με τη εγκαθίδρυση Υπουργού Οικονομικών και Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας της ΕΕ, καθώς και με πανευρωπαϊκές λίστες για τις ευρωεκλογές.

Ο κ. **Jean-Marie Cambacérès**, Πρόεδρος του τμήματος ευρωπαϊκών και διεθνών υποθέσεων του Οικονομικού, Κοινωνικού και Περιβαλλοντικού Συμβουλίου της Γαλλίας, εξήρε την ικανότητα προσαρμογής της ελληνικής κυβέρνησης και συνέκρινε τον σημερινό λαϊκισμό με τον ανεξέλεγκτο λαϊκισμό της δεκαετίας του '30, ο οποίος τελικά κυριάρχησε. Στη συνέχεια, αναφέρθηκε στις ανισότητες που δημιουργεί η ελεύθερη αγορά και στην αρνητική έννοια της τεχνοκρατίας. Ολοκληρώνοντας, διατύπωσε τέσσερις προτάσεις: επαναφορά της αγωγής του Ευρωπαίου πολίτη στα σχολεία· σύσταση οικονομικών και κοινωνικών επιτροπών· σύνδεση των φορέων της κοινωνίας των πολιτών με τα κέντρα λήψης αποφάσεων και θέσπιση πανευρωπαϊκών εκλογών με ενιαία ψηφοδέλτια.

Η κ. **Sabine Selchow**, ερευνήτρια από το Πανεπιστήμιο του Σίδνεϊ και επιστημονική συνεργάτης του London School of Economics, άρχισε την ομιλία της με την παραδοχή ότι ο κόσμος είναι αβέβαιος ενώ τα θεσμικά όργανα δεν αντιστοιχούν πλέον στην πραγματικότητα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται περαιτέρω αποξένωση. Στη συνέχεια, εξέτασε τη σχέση της ανοικτής αγοράς με τη δημοκρατία και τόνισε την ανάγκη ουσιαστικής δημοκρατίας ως θεμέλιο κοινωνικής ενσωμάτωσης και σταθερού κοινωνικού πλαισίου. Επίσης, τόνισε την ύψιστη σημασία ανάγκη να προωθηθεί πνεύμα διαλόγου πέρα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα όργανα της ΕΕ παρατηρώντας, ωστόσο, ότι σε περιόδους εξάπλωσης του λαϊκισμού, χρειαζόμαστε ποικιλία εμπειρογνομωσούνης, όχι μόνο από διαφορετικούς φορείς αλλά και από διαφορετικά θεματικά πεδία.

Η κ. **Σοφία Κατσίνα**, μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδας, εξέτασε το ζήτημα της λιτότητας και την παρούσα αδυναμία της ΕΕ να αντιμετωπίσει την κρίση η οποία οδήγησε σε συρρίκνωση των δημοκρατικών και των κοινωνικών δικαιωμάτων επιβάλλοντας πολλαπλές αλλαγές στη ζωή των Ελλήνων και των υπόλοιπων πολιτών της ΕΕ. Ακόμη, υπογράμμισε ότι οι θεμελιακές αρχές της ΕΕ παραμελούνται και αγνοούνται υπό την πίεση οικονομικών φονταμενταλιστών, και ότι το σύστημα δεν μπορεί να συνεχίσει να δίνει προτεραιότητα αποκλειστικά στη δημοσιονομική προσαρμογή. Τάχθηκε δε υπέρ της άποψης ότι η ΕΕ οφείλει να επικεντρωθεί στις πραγματικές λύσεις με τη βοήθεια τεχνοκρατών, αποσαφηνίζοντας όμως τον ρόλο τους, ο οποίος είναι να συνδράμουν χωρίς να επιβάλουν. Στη συνέχεια, αναφέρθηκε σε μια έρευνα σχετικά με τη δημοκρατία, η οποία ενισχύει την άποψη ότι οι πολίτες περιορίζονται σε μια συζήτηση χωρίς συμμετοχή ωθώντας όσους δεν είναι σε θέση να συμμετέχουν στην αναζήτηση άλλων λύσεων, κάτι που εκτυλίσσεται ήδη όταν, για παράδειγμα, η δημοκρατία μεταφέρεται στο διαδίκτυο, και δη τα ηλεκτρονικά δημοψηφίσματα, με κίνδυνο εκτροχιασμού.

Ο κ. **Γιώργος Βερνίκος**, Πρόεδρος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδας, ανέφερε ότι η προσπάθεια της ΕΕ να φέρει κοντά ανθρώπους από διαφορετικό

υπόβαθρο αποτελεί εξαιρετικά δύσκολο έργο το οποίο απαιτεί τη συστράτευση των πολιτών. Προσέθεσε ακόμα ότι συνεχίζεται η διαμάχη μεταξύ του νέου και του παλαιού, τονίζοντας ότι ένα θεσμικό πλαίσιο που χρονολογείται από τη δεύτερη βιομηχανική επανάσταση, δεν μπορεί να αντιμετωπίσει επαρκώς τα προβλήματα του σύγχρονου κόσμου, όπως ένα περιβάλλον φιλικό στην επιχειρηματικότητα και ένα ισχυρότερο κράτος. Όσον αφορά την ΕΕ, υπογράμμισε ότι στηρίζεται σε κοινές αξίες και ότι, χωρίς τη δημοκρατία, η τεχνοκρατία δεν είναι αποδεκτή.

Συνεδρία 2: Λαϊκισμός και ανισότητες - Μείζονες απειλές για τη δημοκρατία

Η συζήτηση της δεύτερης ομάδας επικεντρώθηκε στην άνοδο του λαϊκισμού και των ανισοτήτων στην Ευρώπη καθώς και στην εξέταση των αλληλεπιδράσεών τους. Η διαφόρων μορφών λαϊκιστική ρητορική ενισχύεται σε ολόκληρο τον δημοκρατικό κόσμο στην Ευρώπη και αλλού. Τούτο οφείλεται και στην αύξηση των ανισοτήτων — σε όλα τα επίπεδα — στην κοινωνία μας, στο οικονομικό κόστος που συνεπάγονται και στα προβλήματα που αυτές θέτουν στην κοινωνική συνοχή και στην ίδια την άσκηση της δημοκρατίας.

Η κ. **Gabriele Bischoff**, Πρόεδρος της Ομάδας Εργαζομένων της ΕΟΚΕ, κήρυξε την έναρξη της συζήτησης τονίζοντας ότι ο λαϊκισμός και οι ανισότητες αποτελούν απειλές για τη δημοκρατία. Η ομιλήτρια εξήγησε ότι ο λαϊκισμός εννοιοδοτείται διαφορετικά ανάλογα με τους πολιτικούς προσανατολισμούς τονίζοντας ότι τρία είναι τα κυρίαρχα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον λαϊκισμό: η συγκρουσιακή σχέση με τις ελίτ· η ιδέα μιας εθνικής ταυτότητας με βάση τον αποκλεισμό του 'άλλου' και ο ισχυρισμός των λαϊκιστών ότι μόνο αυτοί εκπροσωπούν τα πραγματικά συμφέροντα του λαού σε αντίθεση με αλλά πολιτικά κόμματα που δεν κατανοούν τις ανάγκες και τις προσδοκίες του. Έτσι, οι λαϊκιστές δρομολογούν μια κινητοποίηση σε κατιούσα προσέγγιση, η οποία δεν είναι αποτέλεσμα συλλογικής δράσης.

Ο κ. **Michael Hartmann**, Ομότιμος καθηγητής Κοινωνιολογίας του Τεχνικού Πανεπιστημίου του Ντάρμστατ, εξήγησε ότι η μεγάλη πλειονότητα των ελίτ σε όλες σχεδόν τις βιομηχανοποιημένες χώρες κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες εφήρμοσε πολιτικές που αποσκοπούν στην απορρύθμιση της χρηματοπιστωτικής αγοράς και της αγοράς εργασίας, με σκοπό τη μείωση των φόρων για τα υψηλά εισοδήματα και τις επιχειρήσεις και στην περικοπή των κοινωνικών υπηρεσιών για το μεγαλύτερο μερίδιο του πληθυσμού. Επίσης, πρόσθεσε ότι η μεσαία τάξη έχει απωλέσει το επίπεδο των κοινωνικών παροχών που απολάμβανε ήδη πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, γεγονός που καταδεικνύει πόσο έχουν αυξηθεί οι ανισότητες. Επιπλέον, πολιτικές που εφαρμόζονται από τις ελίτ και υποστηρίζονται από τα μέσα ενημέρωσης, προβάλλονται κατά κανόνα ως μοναδική λύση χωρίς εναλλακτικές. Οι πολίτες πιστεύουν πλέον ότι δεν μπορούν να εμπιστευτούν τις πολιτικές ελίτ, με αρνητικό αντίκτυπο για τη δημοκρατία η οποία βασίζεται στην αξιοπιστία και την εμπιστοσύνη στα πολιτικά κόμματα.

Ο κ. **Balázs Krémer**, συνεργαζόμενος καθηγητής Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο του Debrecen, τόνισε ότι το πρόβλημα των ανισοτήτων συνδέεται στενά με το ζήτημα της φτώχειας. Σύμφωνα με την ανάλυση των οικονομολόγων, η υποβάθμιση και οι απώλειες των μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων κατά την τελευταία τριακονταετία αντισταθμίζεται κατά κάποιον τρόπο μέσω του καταναλωτισμού, των πιστώσεων και των ενυπόθηκων δανείων. Υπογραμμίζοντας ότι η μεσαία τάξη έχει απωλέσει την αυτοπεποίθησή της και τη δυνατότητα να επηρεάσει καταστάσεις και διαδικασίες, ο κ. Krémer σημείωσε ότι αυτή η υποβάθμιση οφείλεται επίσης στη δημοσιονομική κατανομή και τη φορολογία. Αναφέρθηκε, επίσης, στην ταχύτερη και χειραγωγική εξέλιξη των επικοινωνιών, που έρχεται σε αντίθεση με τον εύθετο χρόνο που απαιτούν οι πολιτικές αποφάσεις καθώς ενέχουν αργές διαδικασίες μέσω διαφορετικών σταδίων και ελέγχου του αντικτύπου τους.

Ο κ. **Γιάννης Παναγόπουλος**, Πρόεδρος της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας, σημείωσε καταρχάς ότι κοινός παρονομαστής όλων των λαϊκιστών, ο οποίος ενισχύεται από τις πολιτικές λιτότητας, είναι η αντίθεση προς την Ευρώπη και το κοινωνικό συμβόλαιο καθώς και η πρόφαση ότι μόνο αυτοί εκπροσωπούν πραγματικά τον λαό. Σύμφωνα με τον κ. Παναγόπουλο, ο λαϊκισμός έχει κερδίσει στην Ευρώπη εξαιτίας των ανισοτήτων,

της ανασφάλειας, της ανεργίας, της απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων και της διάλυσης του κράτους πρόνοιας. Εάν αυτό που επιδιώκουμε είναι ένα μέλλον για την Ευρώπη, τόνισε ο κ. Παναγόπουλος, οφείλουμε να αλλάξουμε ριζικά το οικονομικό μοντέλο, την δομή της διακυβέρνησης της ΕΕ και να κατευθυνθούμε προς μια ομοσπονδιακή δομή. Τέλος, ανέφερε ότι η Ευρώπη οφείλει να βοηθήσει

τους ασθενέστερους στην αγορά εργασίας, να θεσπίσει έναν ελάχιστο μισθό για την καταπολέμηση των ανισοτήτων και της φτώχειας και να δημιουργήσει ποιοτικές θέσεις εργασίας.

Η κ. **Έφη Μπέκου**, μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδας, υπογράμμισε ότι η τήρηση των αρχών της ισότητας των φύλων είναι πολύ σημαντικό εργαλείο δημοκρατίας, αλλά το ευρωπαϊκό και εθνικό κερτημένο δεν εφαρμόζονται πάντοτε στην πράξη. Το χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς τον ρόλο τους στην κοινωνία και στην αγορά εργασίας παραμένει και οι ανισότητες όσον αφορά τις αμοιβές συνεχίζουν να υφίστανται. Η ομιλήτρια αναφέρθηκε στη βία, την

πορνεία και την εμπορία γυναικών ως τεράστια προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν και απηύθυνε έκκληση για την ίση συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Σύμφωνα με την κ. Μπέκου, ο λαϊκισμός είναι ασυμβίβαστος με τον φεμινισμό και τροφοδοτεί τον πατερναλισμό. Είναι απαραίτητο να παγιώσουν οι γυναίκες τα δικαιώματά τους, έτσι ώστε η δημοκρατία να λειτουργήσει καλύτερα.

Ομάδα 3: Ευρωπαϊκός Φεντεραλισμός και εθνική κυριαρχία

Η συζήτηση της τρίτης ομάδας επικεντρώθηκε στο πιθανό μέλλον της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και στη θεσμική δομή της ΕΕ, εξετάζοντας διαφορετικές απόψεις, οι οποίες εκφράζονται κυρίως από τους υποστηρικτές μιας ομοσπονδιακής Ευρώπης και από τους υπέρμαχους της εθνικής κυριαρχίας στην Ευρώπη.

Ο κ. **Luca Jahier**, Πρόεδρος της Ομάδας III της ΕΟΚΕ, ξεκίνησε τη συζήτηση δηλώνοντας ότι ανέκαθεν τασσόταν υπέρ του φεντεραλισμού και υπενθύμισε το άρθρο 1 της ΣΕΕ, το οποίο μάς υποχρεώνει να καταβάλλουμε προσπάθειες για τη δημιουργία μιας ολοένα στενότερης Ένωσης. Σύμφωνα με τον κ. Jahier, αυτό μεταφράζεται σε υποχρέωση λήψης αποφάσεων σε επίπεδα

που είναι κοντά στους πολίτες. Το δίλημμα μεταξύ ομοσπονδιακού κράτους και εθνικής κυριαρχίας είναι τεχνητό, τόνισε. Δεδομένου ότι ζούμε σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, πρέπει να επιδιώξουμε ισορροπία σε όλα τα επίπεδα (περιφερειακό, τοπικό και διεθνές). Ο κ. Jahier εξέφρασε την ανάγκη να υπάρξει ανταπόκριση στο αίτημα των πολιτών για ασφάλεια τονίζοντας ότι, σε αντίθετη περίπτωση, ενθαρρύνουμε τον λαϊκισμό.

Η κ. **Cecilia Wikström**, Πρόεδρος της Διάσκεψης των Προέδρων των Επιτροπών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ανέφερε ότι η ΕΕ θα πρέπει να αξιοποιήσει περισσότερο τις εμπειρίες των πολιτών στις διαδικασίες σχεδιασμού κάθε νέας νομοθεσίας. Θεωρεί ότι η ΕΕ απέτυχε να παρουσιάσει τις επιτυχίες της στους πολίτες, με αποτέλεσμα την άνοδο του λαϊκισμού και του εθνικισμού. Δηλώνοντας ότι υποστηρίζει θερμά μια ομοσπονδιακή Ευρώπη, η κ. Wikström σημείωσε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να αποτελεί κινητήρια δύναμη ολοκλήρωσης και συνεργασίας και παρατήρησε ότι οι ρήτρες εξαίρεσης αποδυναμώνουν την ισχύ των εξουσιών του Συμβουλίου. Εν κατακλείδι, είπε η ομιλήτρια, πρέπει να ενισχύσουμε τη συνεργασία μας, δεδομένου ότι μόνο με τον τρόπο αυτό μπορεί να επιτευχθεί περισσότερη αλληλεγγύη.

Ο κ. **Patrick Bernasconi**, Πρόεδρος του Οικονομικού, Κοινωνικού και Περιβαλλοντικού Συμβουλίου της Γαλλίας δήλωσε ότι δεν μπορεί να υπάρξει πρόοδος χωρίς κυρίαρχα κράτη. Παράλληλα, τα όργανα της ΕΕ οφείλουν να εργάζονται προς όφελος των πολιτών. Ο ομιλητής τάχθηκε υπέρ της διατήρησης του μέτρου στην προσπάθεια επίτευξης ισορροπίας μεταξύ φεντεραλισμού και εθνικής κυριαρχίας. Υποστήριξε επίσης ότι το Συμβούλιο πρέπει να είναι πιο ανοικτό και πιο ευέλικτο. Σύμφωνα με τον κ. Bernasconi, ενώ η ΕΕ δεν πρέπει να καταργηθεί επειδή απέτυχε σε κοινωνικά θέματα, η κατάσταση αυτή πρέπει να διορθωθεί. Οι πολιτικοί της ΕΕ πρέπει να βγουν από τα χρυσά κλουβιά τους και να προωθήσουν την ειρήνη, την ασφάλεια και την ευημερία. Ο κ. Bernasconi κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ΕΕ πρέπει να σταματήσει να τυπώνει έγγραφα και να αρχίσει να ακούει τους πολίτες.

Ο κ. **Conny Reuter**, Συμπρόεδρος του Liaison Group της ΕΟΚΕ τόνισε ότι ο εθνικός εγωισμός αυξάνεται και, ως εκ τούτου, η δημοκρατία δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Ακόμη, δήλωσε ότι διανύουμε περίοδο κοινωνικού εθνικισμού, όπου πολλοί στην Ευρώπη πιστεύουν ότι τα κοινωνικά θέματα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε εθνικό επίπεδο. Ο κ. Reuter εξέφρασε την ικανοποίησή του για τη δρομολόγηση του πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και την ελπίδα του ότι θα οδηγήσει σε ανοδική σύγκλιση. Επίσης, υποστήριξε ότι πρέπει να τηρηθούν αυστηρά οι συνθήκες για την επίτευξη εδαφικής και κοινωνικής συνοχής. Αναφέροντας ότι η Ελλάδα έχει πληγεί από τις πολιτικές λιτότητας, ο ομιλητής διερωτήθηκε κατά πόσο αντλήθηκαν πραγματικά διδάγματα από αυτή την κατάσταση τονίζοντας, εν κατακλείδι, ότι η ΕΕ οφείλει να διασφαλίσει ότι οι πολίτες θα αισθάνονται ότι προστατεύονται.

Ο κ. **Marco Lombardo**, Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Μπολόνια, υπεύθυνος του «Μανιφέστου της Ρώμης» περιέγραψε τα συναισθήματα του όταν αντίκρισε τον Παρθενώνα τονίζοντας ότι η ομορφιά του μνημείου φώτισε την ψυχή του. Συγκρίνοντας μεταφορικά τον Παρθενώνα με την ΕΕ, ανέφερε ότι ο Παρθενώνας άντεξε αλλαγές, φυσικά φαινόμενα και οικονομικούς κλυδωνισμούς διότι το βάρος του κατανέμεται εξίσου στους πυλώνες του, τους οποίους χωρίζει ίση απόσταση. Τονίζοντας ότι αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Συνθήκη του Μάαστριχτ δεν έχει επιτύχει σταθερότητα, ο κ. Lombardo αναφέρθηκε συνοπτικά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε κάθε πυλώνα της ΕΕ και τόνισε ότι η δημοκρατία στην ΕΕ κατέρρευσε διότι δεν λαμβάνει υπόψη την ιδιότητα του πολίτη, η οποία εκπορεύεται από τις κοινές μας αξίες. Προτείνει, συνεπώς, να επανεξεταστεί το κοινωνικό συμβόλαιο, να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στην παιδεία και να υπάρξει πραγματική διάκριση των εξουσιών στο εσωτερικό της ΕΕ.

Ο κ. **Christopher Glück**, Πρόεδρος των Νέων Ευρωπαίων Φεντεραλιστών διαπίστωσε ότι υπάρχει επανάπαυση στις Βρυξέλλες και σε όλες τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Επέκρινε την κοινή πεποίθηση ότι εάν βελτιωθεί η οικονομία, όλα τα προβλήματά μας θα επιλυθούν. Σημείωσε ότι υπάρχουν πολλά κρίσιμα προβλήματα σήμερα στην Ευρώπη - οι άνθρωποι δεν αισθάνονται πλέον ασφαλείς και είναι αναγκασμένοι να μεταναστεύουν προκειμένου να βρουν μια θέση εργασίας. Κυριαρχεί η αίσθηση ότι η ΕΕ δεν παρέχει

επαρκείς απαντήσεις στα ζητήματα που προέκυψαν από την παγκοσμιοποίηση. Ο κ. Glück τόνισε ότι πρέπει να γίνει σαφές ποιος είναι υπεύθυνος για τη λήψη αποφάσεων στην Ευρώπη και υπογράμμισε ότι χρειαζόμαστε έναν Ευρωπαϊό Υπουργό Οικονομίας, δεδομένου ότι η ζώνη του ευρώ είναι ατελής ως έχει.

Συμπεράσματα

Στο τέλος της διάσκεψης, ο Πρόεδρος της ΕΟΚΕ κ. **Γιώργος Ντάσης** συνήγαγε τα **συμπεράσματα** της διήμερης αυτής διάσκεψης.

Όσον αφορά τις **συζητήσεις της 1ης συνεδρίας** σχετικά με το άνοιγμα των αγορών και τον προστατευτισμό/τεχνοκρατία έναντι δημοκρατίας, ο κ. Ντάσης διευκρίνισε ότι, οι απόψεις που εκφράστηκαν κατά τη διάσκεψη, καθιστούν προφανές ότι χρειαζόμαστε ανοικτές αγορές και ότι δεν μπορούμε να δεχτούμε προστατευτισμό στην ΕΕ. Σχετικά με τις εμπορικές σχέσεις της ΕΕ με άλλες χώρες, ανέφερε ότι κάθε συμφωνία πρέπει να εξετάζεται επιμελώς ενώ η συμφωνία CETA αποτελεί ένα καλό παράδειγμα. Ο κ. Ντάσης υπογράμμισε ότι η ενιαία αγορά δεν επαρκεί για να ρυθμίσει την ευημερία όλης της κοινωνίας και, για τον λόγο αυτό, πρέπει να διαμορφωθεί αντίστοιχη νομοθεσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Χωρίς ρυθμίσεις, οι πλούσιοι θα γίνουν πλουσιότεροι σε βάρος των υπόλοιπων μελών της κοινωνίας μας, υπογράμμισε.

Όσον αφορά τις **συζητήσεις της 2ης συνεδρίας** σχετικά με τον λαϊκισμό και τις ανισότητες ως μείζονες απειλές για τη δημοκρατία, ο Πρόεδρος της ΕΟΚΕ κατέληξε ότι δεν μπορούμε να καταπολεμήσουμε τον λαϊκισμό μόνο με λόγια. Όταν οι άνθρωποι ζουν σε εξαθλίωση, είναι πρόθυμοι να πιστέψουν οτιδήποτε τους πουν. Η λύση έγκειται στις κοινωνικές πολιτικές πρέπει να επενδύσουμε σε τομείς που προσφέρουν ελευθερία και ευημερία. Ο κ. Ντάσης τόνισε επίσης την ανάγκη θέσπισης ενός ελάχιστου εισοδήματος σε όλα τα κράτη μέλη, το οποίο θα προσαρμόζεται στην πραγματικότητα της κάθε χώρας. Οι ανισότητες προκαλούν αβεβαιότητα, υπογράμμισε. Οφείλουμε να καταπολεμήσουμε κάθε μορφή ανισότητας, συμπεριλαμβανομένων των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων.

Όσον αφορά τις **συζητήσεις της 3ης συνεδρίας** σχετικά με τον φεντεραλισμό και την εθνική κυριαρχία, ο κ. Ντάσης διευκρίνισε ότι μια ειρηνική Ευρώπη είναι μια ομοσπονδιακή Ευρώπη. Υπογραμμίζοντας ότι οι πολίτες που αναζητούν ασφάλεια τείνουν να πιστέψουν αυτούς που υποσχόμενοι ασφάλεια ψεύδονται και τους χειραγωγούν, ο πρόεδρος της ΕΟΚΕ τόνισε ότι ο πλύνας των κοινωνικών δικαιωμάτων δεν πρέπει να παραμείνει στο στάδιο διακήρυξης: αντίθετα, πρέπει να καταστεί νομικά δεσμευτικός και να υπογραφεί από όλα τα κράτη μέλη. Υπογραμμίζοντας ότι είναι πλέον η κατάλληλη στιγμή για να ορίσουμε την έννοια της συμμετοχικής δημοκρατίας, υπενθύμισε πως η ΕΟΚΕ και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών καλύπτουν ένα μεγάλο πεδίο συμμετοχικής δημοκρατίας στην Ευρώπη και αναφέρθηκε στην ανάγκη για ένα ευρωπαϊκό Υπουργείο Οικονομικών καθώς η Ευρωμάδα δεν υπόκειται σε κανέναν κοινοβουλευτικό έλεγχο. Αναφερόμενος στην

ραγδαία εξέλιξη νέων τεχνολογιών, ο κ. Ντάσης επίσης, τόνισε την ανάγκη να εξοπλιστούν οι ευρωπαίοι πολίτες με νέες δεξιότητες και γνώσεις διερρωτώμενος πόσα άτομα στην Ευρώπη γνωρίζουν να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες.

Ο κ. Ντάσης ανέφερε ότι ένα συμπέρασμα της διάσκεψης συνηγορεί ότι δεν θα πρέπει να επιτρέψουμε η αρχή της επικουρικότητας να αποτελέσει πρόσχημα για να μην προχωρήσουν τα πράγματα. Χρειάζεται να προταθούν μέτρα που να αντιμετωπίζουν άμεσα τις ανάγκες των πολιτών. Προκειμένου να γίνει πραγματικότητα η ιθαγένεια της ΕΕ, η Ευρώπη θα πρέπει να είναι κοντά στους πολίτες. Ανέφερε ότι είναι λυπηρό για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να μην μπορεί να αποφασίζει σχετικά με την εκλογή του Προέδρου της Επιτροπής: το Κοινοβούλιο και όχι το Συμβούλιο, θα έπρεπε να αποφασίζει τόνισε.

Αναφερόμενος στην «εθνικοποίηση» των ευρωπαϊκών υποθέσεων καθώς στην πλειοψηφία τους οι συζητήσεις επικεντρώνονται στα εθνικά και όχι στα ευρωπαϊκά, ο κ. Ντάσης αναρωτήθηκε για ποιου είδους εθνική κυριαρχία γίνεται λόγος; Λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη για δάνεια και τον κίνδυνο νέων πολέμων, εξέφρασε τις αμφιβολίες

του για την ικανότητα των κρατών μελών να αντιδράσουν μονομερώς, ιδίως σε σύγκριση με μεγάλες χώρες όπως η Ρωσία, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα. «Η μόνη μας δύναμη είναι να υπερασπιστούμε τα κοινά μας συμφέροντα», τόνισε ο κ. Ντάσης σημειώνοντας ότι «σε αντίθετη περίπτωση, αυτό θα

είναι το τέλος της Ένωσης μας: το συμφέρον μας είναι μια ελεύθερη και δημοκρατική Ευρώπη».

Ο κ. **Γιώργος Βερνίκος**, Πρόεδρος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδας, στις τελικές παρατηρήσεις του, δήλωσε ότι είναι εντυπωσιακό ότι περισσότερο από 200 χρόνια μετά από την Γαλλική Επανάσταση ακόμη συζητάμε για τις αξίες της ελευθερίας, της ισότητας και της αδελφότητας. Ανέφερε ότι η Ευρώπη κατέχει το 24 % του παγκόσμιου ΑΕγχΠ και το 50 % των πόρων για κοινωνικές πολιτικές και τόνισε ότι οφείλουμε να δεσμευτούμε υπέρ του κοινωνικού διαλόγου· πρέπει να έχουμε το δικαίωμα να αμφιβάλλουμε, να αμφισβητούμε για να είμαστε αποτελεσματικοί. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών αποτελούν εργαλείο για τους πολίτες που αναζητούν λογοδοσία: είναι εργαλείο προόδου για όλους σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Εν κατακλείδι, οι πολίτες πρέπει να συμμετέχουν ισότιμα, σημείωσε ο κ. Βερνίκος, τονίζοντας ότι ο κοινωνικός διάλογος βοηθά τους ανθρώπους να αποτινάξουν την απομόνωση που τροφοδοτείται από τον φόβο.

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Υπεύθυνος έκδοσης: Μονάδα «Επισκέψεις και εκδόσεις»
EESC-2018-36-EL
www.eesc.europa.eu

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2018
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Print
QE-02-18-530-EL-C
ISBN 978-92-830-4039-2
doi:10.2864/88234

Online
QE-02-18-530-EL-N
ISBN 978-92-830-4038-5
doi:10.2864/07029

EL